

Turfvaarten rond Etten-Leur

Fietsroute langs turfvaarten.

Wim Blankers

1-mrt-17

Deze 17 kilometer lange fietstocht besteedt aandacht aan de monumenten en turfvaarten in en rond Etten-Leur.

Deze 17 kilometer lange fietstocht besteedt aandacht aan de monumenten en turfvaarten in en rond Etten-Leur.

De fietsroute gaat hoofdzakelijk door een open polderlandschap rond Etten-Leur.

Het startpunt van deze route is bij het Stadskantoor te Etten-Leur.

De auto kan in de nabijheid van het winkelcentrum geparkeerd worden.

Stadskantoor
Raadhuisplein
Etten-Leur

Tip:

Na de ijstijd begon het ijs te smelten en vormden plassen in het landschap.

In de loop der jaren groeiden er veenlagen, die later in de middeleeuwen als brandstof werden gebruikt.

Door de grote vraag naar hoogveen ontstond de turfindustrie in de Lage Landen.

Om turf vanuit de turfwingebieden naar o.a. Bergen op Zoom, Roosendaal, Oudenbosch en Breda te vervoeren werden er turfvaarten gegraven.

Deze turfvaarten en verwijzingen naar deze voormalige turfvaarten zijn nog steeds terug te vinden in het Brabants landschap.

- 1 Start de fietsroute door tussen de van Gogh kerk aan de linkerzijde en de terrassen aan de rechterzijde te rijden, pas op de stoeptrand wanneer u het Raadhuisplein af fiets richting Markt.

Tip:

Kosterswoning

Het huisje met de brede klokgevel nabij de voormalige [Nederlands Hervormde Kerk](#) was de kosterswoning.

De kosterswoning werd tussen 1821 en 1826 gebouwd.

Op 30 maart 2007 is het huisje in gebruik genomen als het [Vincent van Gogh Informatiecentrum](#).

Mariakapel

Deze kapel is na de tweede wereldoorlog opgericht.

De [Mariakapel](#) aan de Markt was oorspronkelijk een brandweershuisje.

In 1952 is dit huisje verbouwd tot kapel.

Raadhuis

Het raadhuis is gebouwd in 1776 en heeft een classicistische voorgevel.

Moeierboom

De c.a. 350 jaar oude 'Moeierboom' een boom waaronder vroeger recht onder werd gesproken.

- 2 Langs het carnavalsbeeldje Un Stijloor de Markt vervolgen.

Tip:

Aan de Markt nummer 62 staat de in 1878 gebouwde [Lambertuskerk](#).

Voor de kerk staat een [Heilig Hartbeeld](#).

Schuin tegenover de kerk ligt het in 1681 gebouwde [Paulushofje](#).

- 3 De Markt vervolgen, het spoor oversteken, de Hoevenweg nemen < volg bordje Hoeven >.
- 4 Bij de rotonde recht door de Hoevenweg nemen.

Tip:

U rijdt langs de in 1924 gebouwde [watertoren](#).

De toren is gebouwd volgens de art deco stijl.

- 5 Vlak voor de afslag Hoeven rechtsaf Achter de Vaart inrijden < volg bordje

knooppunt 20 >.

- 6 Deze weg gaat over in de Laakseweg en Rioolseweg *veengebied*.

Tip:

De vaarten welke het land doorsnijden zijn overblijfselen van vroegere turfwinningen welke in een groot gebied (Monnikenmoer) ten zuidwesten van Etten vanaf 1297 hebben plaatsgevonden.

Verantwoordelijk hiervoor waren kloosterorders uit Vlaanderen welke grote oppervlakten tot 205 ha wisten te verwerven voor de turfwinning.

Voordat dat de turfwinning echter kon starten moest het moer eerst worden ontwaterd.

Hiervoor werden afwaterkanalen of riolen gegraven in en rondom het.

Daarnaast werden afvoerkanalen gegraven waarlangs afvoer van het veen via schepen plaats vond.

Als restanten van laatstgenoemde kanalen zijn de Monnikenvaart (Laaksevaart) en de Kibbelvaart in het landschap aanwezig.

De turf werd op een aantal plaatsen tijdelijk opgeslagen voor het transport met grotere schepen richting België.

Langs de Laaksevaart was ook zo 'n opslagplaats.

Na 1500 was vrijwel al het moer verdwenen.

- 7 Bij het < informatie bord knooppunt 20 > de Rioolseweg vervolgen < volg bordje knooppunt 02 >.
8 Einde Rioolseweg rechtsaf Bollendonkseweg < volg bordje knooppunt 02 >.

Tip:

In zowel de straatnaam Bollendonkseweg alsmede is het benaming van het natuurgebied Kelfsdonk zit het woord donk.

Een donk is een zandheuvel in een laag gelegen gebied.

Nabij de Bollendonkseweg was vroeger een turfopslagplaats.

- 9 Bij < informatie bord knooppunt 02 > Windgat oprijden < volg bordje knooppunt 44 >.

Tip:

Bekijk ook even de vangkooi ['de Bochten'](#).

- 10 Windgat gaat over in Achtergat < volg bordje knooppunt 44 >.
11 Achtergat gaat over in Westpolderpad.

Tip:

Bij het bankje in de bocht van de weg heeft u een mooi uitzicht op de [Zwartenbergsemolen](#).

- 12 Einde Westpolderpad linksaf de Rijdsdijk oprijden < volg bordje knooppunt 44 >.

Tip:

U rijdt nu langs de jachthaven 'de Turfvaart'

- 13 De vaart 'de Leursche haven' oversteken en bij het informatie bord knooppunt 44 het fietspad blijven volgen < volg bordje knooppunt 07 >.
14 Vlak voor de vaart linksaf het fietspad richting Leur nemen < volg bordje knooppunt 07 >.
15 Bij de molen < volg bordje knooppunt 07 >.

Tip:

U rijdt nu langs [molen de Lelie](#).

Even later rijdt u langs het zalencentrum 'het Turfschip'.

Nabij de havenkom staat een standbeeld van Adriaen van Bergen.

In februari 1590 werd Maurits benaderd door de schipper [Adriaen van Bergen uit Leur](#). Hij had een plan om de stad in te nemen: als schipper vervoerde hij regelmatig turf naar het Kasteel van Breda, waar de Spaanse troepen gelegerd waren.

Omdat hij zo vaak kwam, werd zijn schip niet meer gecontroleerd.

Hij zou op deze manier een leger (van 75 man) het kasteel binnen kunnen smokkelen.

Wat ook gebeurde op 3 maart 1590.

In de hoek van havenkom stroomt het water door een voormalige turfvaart de haven in.

- 16 Einde Domineesgang rechtsaf de Lange Brugstraat inrijden < volg bordje knooppunt 23 >.
- 17 Bij het [trouwkerkje](#) linksaf < volg bordje knooppunt 23 >.
- 18 Het van Bergenplein gaat over in de Lichttorenhoofd.

Tip:

In de tijd dat er nog turf in Etten-Leur werd gegraven, zijn heel wat kanalen en vaarten aangelegd.

Op kleine platte schuiten werd de turf naar een overslagplaats (turfhoofd) gebracht.

Zo'n overslag was Leur, waar vanuit het zuiden de Vossenbergsche Vaart en het Schuitvaartje op de (Hoge en Lage) Vaartkant samenkwamen.

Van hieruit ging men met de kleine platte trekschuitjes verder naar het Lichttorenhoofd, de losplaats voor alle aangevoerde turf uit het zuiden.

Het Lichttorenhoofd was oorspronkelijk het havenhoofd tussen de Zoute Vaart en de Verse Vaart, respectievelijk de huidige Brandse Vaart en Turfvaart.

Eind 19e/begin 20e eeuw zijn deze vaarten buiten gebruik geraakt.

Als u aan het einde van de Lichttorenhoofd rechtsaf een klein stukje de Kloosterlaan inrijdt ziet u rechts het water door het vaartje stromen.

- 19 Spoor oversteken en rechtdoor de Lage Vaartkant oprijden.
- 20 Einde Lage Vaartkant rechtsaf de Bredaseweg oprijden < volg bordje Fietsbord Etten-Leur, Roosendaal >.

Tip:

Als u inplaats van rechtsaf linksaf rijdt kunt u de fietsroute verlengen,

zie de fietroutebeschrijving: ['Turf uit Sprundel'](#)

Het aanknooppunt is aanwijzing nummer 3.

Tip:

De naam Munnikenheide college verwijst naar een turfvingebied.

Dit gebied lag tussen Halterberg (Hoeven) en de kerk van Etten en had als zuidgrens het dorp Sprundel en als noordgrens de rivier de Mark.

Het gebied kreeg later de naam van [Monnikenmoer](#).

De plaatsnamen Munnikendijk en Munnikenhei in Sprundel herinneren nog steeds aan de monniken uit Vlaanderen die destijds dit moergebied hebben uitgebaat.

Het omvatte dus het gebied ten noorden van de St. Janstraat te Sprundel en het hele gebied van St. Willebrord ten oosten van de Dorpstraat.

- 21 Bij het gebouw van de woningstichting (Bredaseweg 1) linksaf < volg bordje Rijsbergen, Zundert, Sprundel >.

- 22 Bij de verkeerslichten de weg oversteken en links aanhouden.
- 23 Eerste weg rechtsaf de Stijn Streuvelslaan inrijden.
- 24 De Stijn Streuvelslaan gaat over in de Kerkwerve.

*Tip: Aan de Kerkwerve stond de in 1957 gebouwde [Heilig Hart kerk](#).
Deze kerk is in 2012 gesloopt.*

U rijdt nu door de wijk Banakker, het oudste gedeelte van de huidige wijk Banakker is gebouwd in 1958.

- 25 Bij het Chinees restaurant aan de Kerkwerve linksaf de Nieuwe Kerkstraat inrijden, Nieuwe Kerkstraat rechts aanhouden.
- 26 Einde Nieuwe Kerkstraat rechtsaf de straat 'Achter de molen' inrijden.
- 27 Rechtsaf Bisschop Molenstraat inrijden en deze weg blijven volgen tot het Raadhuisplein.

Tip:

De [Bisschopsmolen](#), Bisschopsmolenstraat 235

*De Bisschopsmolen is gebouwd in 1744, tot 1800 behoorde de molen toe aan de Bisschop van Antwerpen.
In 1990 is de Bisschopsmolen gerestaureerd.*

Tegenover het woningcomplex 't Meulenend ligt het voormalig klooster [Withof](#).

Aan de Markt van Etten-Leur bevinden zich diverse bezienswaardigheden en terrassen.

Voormalige Nederlands [Hervormde Kerk](#).

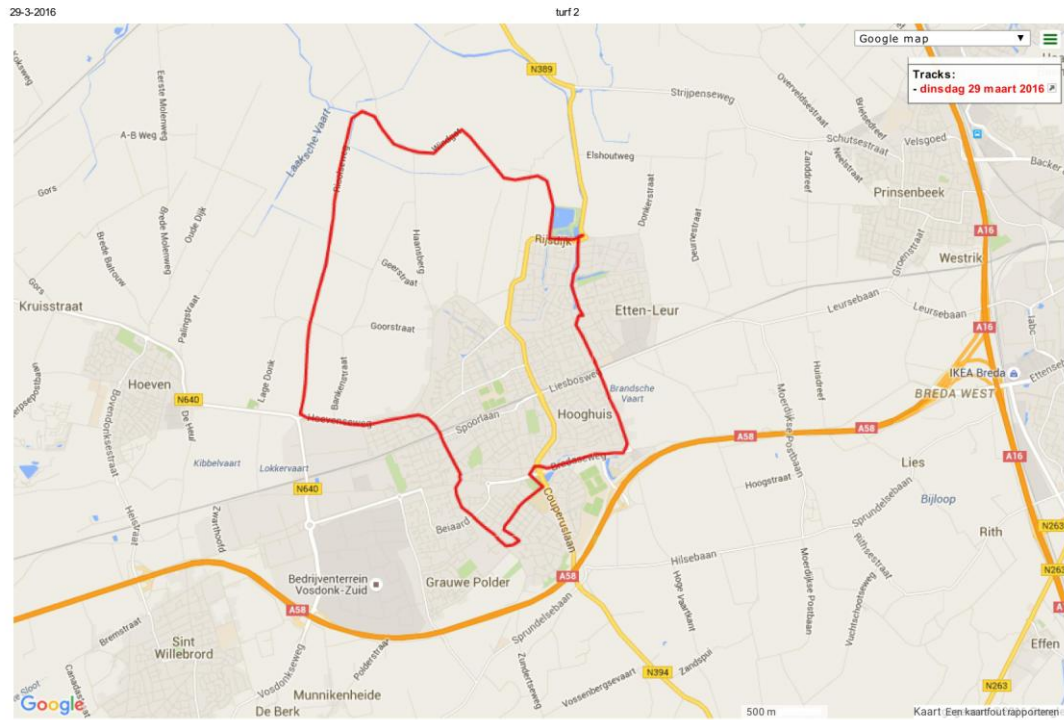
*De voormalige Nederlands Hervormde Kerk aan de Markt, dateert uit de dertiende eeuw.
De toren is in 1771 door Philip Willem Schonck aansluitend aan het koorgedeelte gebouwd.*

Vincent van Gogh-beeld

Tussen het stadskantoor en de voormalige Nederlandse Hervormde Kerk staat het Vincent van Gogh-beeld.

*Vincent werkte en woonde van eind april 1881 tot eind december 1881 in Etten-Leur.
Zijn vader was aan het einde van de 19e eeuw dominee in Etten-Leur.*

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Dhr.%20Blankers/Mijn%20documenten/Downloads/20160329083330-15005-map%20(1).html

1/1

Deze fietsroute is gemaakt door:

<http://wjblankers.magix.net/public/index.htm>
w.j.blankers@gmail.com

